

**MINISTERUL EDUCATIEI, CERCETARII, TINERETULUI SI
SPORTULUI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
FACULTATEA DE FILOLOGIE- ISTORIE
SPECIALIZAREA FILOLOGIE**

Ludicul si fantasticul în opera lui Mircea Eliade

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**COORDONATOR STIINTIFIC:
PROF. UNIV. DR. ION BUZASI**

**DOCTORAND:
MUSTATEA ADRIAN**

ALBA IULIA

2010

Ludicul si fantasticul în opera lui Mircea Eliade

Cuvinte cheie: ludic, fantastic, simbol, mitologii, Mircea Eliade.

Sinteza tezei: Mircea Eliade este autorul unei opere complexe atât în plan stiintific cât si în plan literar. Cadrul fantastic al prozei sale fiind de o bogatie aparte prin prisma îmbinării dintre ludic si ezitarea care face posibila manifestarea plenara a imaginarului, jocul devine în scrierile sale un element constitutiv al dimensiunii supranaturale. Surprins sub forme multiple în opera scriitorului, jocul își gaseste împlinirea în forma sa cea mai pura din punct de vedere spiritual sub vesmântul spectacolului de teatru, într-un spatiu artistic în care totul devine posibil si care îi ofera solutii chiar si omului contemporan. Acest om, copleșit de „barbaria concretului” (în termenii lui Marin Preda), forma de tiranie a timpului pe care Eliade o clasifica drept „teroare a istoriei”, are ca iesire ceea ce am putea denumi în termenii lui Ion Barbu „un joc secund, mai pur”, respectiv calea jocului, a spectacolului de teatru care îl conduce spre eliberare prin fantastic. Unii dintre tinerii zilelor noastre au intuit acest lucru si au realizat, în spirit postmodernist, un portret al unuia dintre arhetipurile fundamentale ale culturii – imaginea idealului masculin – care faciliteaza într-un mod inedit accesul la literatura în general si la proza lui Mircea Eliade în particular având ca vectori teatrul si cinematograful.

Cuprins

Introducere	6
I. Delimitari conceptuale si aspecte generale ale prozei lui Mircea Eliade	7
1. Jocul – etimologie si definitie	7
2. Trairismul ca punct de pornire pentru o opera profunda	7
3. Mituri personale care confera substanta trairismului	8
4. Drumul spre fantastic al prozei lui Mircea Eliade. Mircea Eliade în context european si proza sa realista ca premisa a conturarii dimensiunii fantastice	8
5. Relatia planului fantastic cu jocul	9
6. Rolul simbolului în creatia lui Mircea Eliade	9
II. Cadrul fantastic al prozei lui Mircea Eliade	10
7. Fantasticul la Mircea Eliade între metafizic si miraculos	10
1. Proza fantastica în raport cu proza realista a lui Mircea Eliade	10
2. Spatiile tranzitorii si planul supranatural	10
3. Imaginarul lumii de dincolo si starea de tranzitivitate	11
4. Povestirea <i>Pe strada Mântuleasa</i> si romanul <i>Nouasprezece trandafiri</i> - chei de interpretare etica si estetica a prozei lui Mircea Eliade	11
5. Personajul-mit Zaharia Farâma	11
6. Simbolistica labirintului în proza lui Mircea Eliade; Labirintul si semnificatiile sale; Definitie; Tipuri de labirint; Labirinturile cu functie mitica si noile destinatii ale labirinturilor în zilele noastre; Labirinturi cu functie religioasa; Labirinturi destinate divertismentului; Elemente comune celor trei tipuri de labirint; Imaginea labirintului în legenda; Realizarea tehnica; Labirintul în nuvelele lui Mircea Eliade	12
7. Simbolul sarpelui în proza fantastica a lui Mircea Eliade	12

8. Masca si semnificatiile sale în relatia cu dimensiunile existentei; chip dorit versus chip detestat în povestirea <i>Pe strada Mântuleasa</i>	12
9. „Timpul abolit” la Mircea Eliade si „vremea uitata” în conceptia populara	13
10. Blestemul si spaimile omului arhetipal; starea de damnare la om si animal.....	13
11. Toposul fantastic eliadesc	14
12. „Teroarea istoriei” în viziunea lui Mircea Eliade; conotatiile comunismului între ludic si fantastic în proza eliadesca.....	14
III. Jocul în proza eliadesca si conexiunile cu unele perceptii ludice contemporane	14
13. Opera lui Mircea Eliade dintr-o dubla perspectiva ludica	14
14. Diversele aspecte ale jocului în relatia cu mitul la Mircea Eliade	15
15. Functiile ritualice ale jocului în proza eliadesca	15
16. Spectacolul de teatru ca dimensiune superioara a jocului si potentarea mitului	15
17. Personajul eliadesc între pragurile cunoasterii	16
18. Elemente de perceptie contemporana asupra arhetipului idealului masculin si imaginea sa în proza lui Mircea Eliade	16
19. Disolutia jocului în societatea româneasca si efectele acestui fenomen asupra perceperii lui Fat-Frumos	17
20. O viziune contemporana ludica asupra arhetipului Fat-Frumos	17
21. Influenta mediului audio-vizual asupra modului în care este perceput Fat-Frumos.....	17
22. Evolutia modului de receptare a lui Fat-Frumos: de la arhetipul din „basmul românesc al fiintei” la personajul postmodern al anilor 2000.....	19
23. Filiatia ludica a blestemului în nuvela <i>La tiganci</i>	19
IV. Confluentele dintre joc si dimensiunea fantastica în proza lui Mircea Eliade	20

24. Substituirea de roluri drept sursa a supranaturalului	20
25. Fat-Frumosul eliadesc si omul generic eliadesc în raport cu omul istoric al zilelor noastre	20
26. Convergenta prozei eliadesti cu literatura universala. Hiperbola generatoare de fantastic în proza lui Mircea Eliade si Gabriel Garcia Marquez	21
27. Cronotopul eliadesc generat prin joc	22
Concluzii	22
Bibliografie	25

Ludicul si fantasticul în opera lui Mircea Eliade

INTRODUCERE

Cercetarea de fata a fost generata de intentia de a descoperi conexiunile posibile dintre joc si planul fantastic din proza lui Mircea Eliade. Jocul vazut ca un act înnascut poate constitui nucleul unei abordari de tip mitic a realitatii pe care o traim. De aceea, dintr-o joaca de natura intelectuala, am si recurs la realizarea acestui demers critic care vizeaza opera lui Mircea Eliade. Însa prezenta lucrare poate fi interpretata si ca o încercare de a raspunde la nevoia permanenta de mituri a societatii noastre. În consecinta, unul dintre scopurile implicite ale acesteia se dovedeste a fi sublinierea miturilor pe care societatea actuala – cea româneasca sau cea de tip istoric si consumist în general – le poate redescoperi pentru a încerca sa îi ofere omului o sansa suplimentara de a se împlini prin sacru.

Tentatia alegerii operei lui Mircea Eliade drept tema de studiu prin prisma legaturilor identificabile în opera sa între ludic si fantastic a aparut si ca urmare a observarii evolutiei modului în care notiunea de joc se reflecta în abordarile contemporane. În plus, momentul în care opera scriitorului si a omului de stiinta Mircea Eliade a devenit accesibila în totalitatea ei în spatiul românesc nefiind îndepartat în timp, am beneficiat de aceasta prospetime a receptarii ei în societatea noastra. Am observat ca unul dintre aspectele care a atras atentia a fost capacitatea acestei opere de a fascina si am reunit aceasta fascinatie sub semnul ludicului si al fantasticului, dimensiuni complementare în raport cu sacrul. Pornim de la premisa ca în opera fantastica a scriitorului sunt preluate elemente care tin de ceea ce Constantin Noica spune ca ar schita sentimentul românesc al fiintei, dar si de vechi eresuri practicate în spatiul nostru delimitat geografic si spiritual: o viziune fatalista asupra existentei în general si asupra destinului omenesc în particular, un prototip al idealului masculin reprezentat de un Fat-Frumos *sui generis*, cultul stravechi al matragunei, Pastele Blajinilor si credinta în fiintele subpamântene dotate cu puteri supranaturale. Toate acestea genereaza universul prozei lui Mircea Eliade, fiind aduse la lumina de o adevarata patima a povestirii unor fapte de dincolo de fire.

I. Delimitari conceptuale si aspecte generale ale prozei lui Mircea Eliade

1. Jocul – etimologie si definitie

În ceea ce priveste etimologia termenului *ludic* descoperim ca verbul latinesc *ludere* înseamna *a se juca*, dar si un alt fapt interesant: substantivul francezesc *illusion* (iluzie) are ca origine acest verb. Adjectivul *fantastic* își are originea, la rândul sau, în substantive de genul *fantasma*. Într-unul dintre cele mai vechi dictionare Littré (un dictionar din secolul al XVII-lea) în care am gasit definitii ale termenilor *fantaisie*, *fantasie* si *fantosmerie*¹ se face trimitere, pentru a-i explica, la *sorcerie* (vraja, cu echivalentul *sorcellerie* în limba franceza contemporana), *enchant* (*farmec/farmece*) si *illusion* (iluzie). Jocul este unul dintre arhetipurile fiintei întrucât jocul este universal, înnascut, atemporal si face parte din structura profunda a fiintei prin spontaneitatea cu care se manifesta. El se bazeaza în egala masura pe norma si pe improvizatie, poate avea loc si daca este constientizat de actanti si daca desfasurarea sa este ignorata atunci când actantii sunt copiii sau animalele.

1. Trairismul ca punct de pornire pentru o opera profunda

Conceptul de autenticitate în literatura este în strânsa legatura cu setea perpetua a lui Eliade de notiuni transcendente si cu situatia de aparent paradox în care se afla lumea contemporana, postistorica: semnele profanului dezvaluie sacrul asa cum experienta traita lasa loc sentimentelor profunde si asigura eliberarea de sub povara unei dimensiuni istorice detestate. De aceea valorile transcendente cautate cu atât ardoare sunt de fapt expuse de generatia frondei anti-istorice din romanele considerate exponente ale traivismului prin excelenta; teama acesteia fata de esecul individual si fata de cel colectiv este elementul de transcendentă care asigura tranzitia spre o stare privilegiata. Aceasta dimensiune nu diminueaza cu nimic încercarea autorului de a contura „autenticitatea” ca pe o orientare menita sa genereze în proza sa mai multe piste de urmat pentru personaje si fapte. Astfel, faptul ca doctorul Honigberger, de exemplu, a existat cu adevarat, traind la Brasov sub numele de Johan Martin Honigberger, locuind într-o casa din centrul vechi al orasului, făcând numeroase calatorii în Orient si cu precadere în India, este un element realist, de „autenticitate” în termeni eliadesti, care potenteaza fantasticul. În aceasta situatie autenticitatea se traduce prin transpunerea fara prejudecati în literatura a unor

---

¹ În franceza veche – n. a.

evenimente si personaje din realitatea obiectiva fara intentia ostentativa de a impune cititorului un singur adevar sau o singura forma de prezentare a faptelor.

2. Mituri personale care confera substanta traivismului

În rândul personajelor dominate de o pasiune care transcende fiinta lor pamânteasca se înscriu Petru Anicet, Stefan Viziru, Ieronim Thanase, doctorul Zerlendi, Marina/Zamfira, Leana, Farâma, Sergiu Andronic, iar lista poate continua cu personaje de mai mica anvergura din proza realista sau fantastica. Pasiunea lor dominanta îi distinge de oamenii din cercul strâmt al Istoriei; aceasta pasiune constituie un mit, o istorie sacra pentru universul fiintei lor pentru ca ei sunt obsedati de ideea schimbarii existentei lor si a celor din jur. Aceasta schimbare de paradigma existentiala, cu implicatiile de natura temporala în primul rând pe care le cuprinde, poate avea loc prin prisma principiilor care deriva dintr-o experienta marcanta.

3. Drumul spre fantastic al prozei lui Mircea Eliade. Mircea Eliade în context european si proza sa realista ca premisa a conturarii dimensiunii fantastice

În ceea ce priveste modul de articulare a fantasticului în proza lui Eliade, acesta se bazeaza pe iesirea din cotidian în timpul mitic al personajelor care pâna la un punct parcurg un traseu obisnuit, conform cu mersul vietii cotidiene a omului istoric. Momentul de ruptura de nivel ontologic necesar conturarii planului fantastic si transcenderii este favorizat de credinte arhaice cum sunt cele legate de mitul strigoifului în romanul *Domnisoara Christina*, de mitul indian al experientelor care tin de levitatie si de continuitatea constiintei în timpul somnului în nuvela *Secretul doctorului Honigberger* sau de simbolul arhetipal al sarpelui, fiinta sacra si damnata a Pamântului în romanul *Sarpele*. Urmând exemplul lui Giovanni Papini, pe care îl idolatriza si care l-a influentat pe scriitor prin viziunea sa asupra adolescentei, Mircea Eliade a scris *Romanul adolescentului miop*. Acestui prim impuls de exhibare în paginile unei carti a acestei vârste speciale din viata oricarui om, adolescenta, i-au urmat în literatura româna încercari asemanatoare concretizate în romane ca *Adolescentii de la Brasov* de Pericle Martinescu, *Elevul Dima dintr-a saptea* de Mihail Drumes sau *Cismigiu et Comp.* de

Grigore Bejenaru, în toate acestea regasindu-se ulterior aceeași frenezie a trăirii proprii și personajelor lui Eliade.

4. Relatia planului fantastic cu jocul

Fantasticul se subsumează în literatura noțiunii generice de joc prin faptul că presupune cu necesitate existența convenției lecturii și validarea acesteia de către cititor. Numai astfel planul fantastic este validat la rândul său de către cititor chiar în momentul efemer în care se realizează lectura și simultan are loc decodarea intelectuală și afectivă a faptelor și stărilor. Respectarea de către cititor a convenției prin care acesta validează planul fantastic atestă predispoziția sa ludică mai mult decât intenția sa de a valida estetic opera vizată. Acest lucru se întâmplă și pentru că validarea – sau invalidarea – estetică nu poate avea loc, cronologic și logic vorbind, decât în urma actului lecturii, în timp ce recodarea cititorului la un demers de natură ludică se face în modul cel mai natural cu putință, acesta fiind absorbit de jocul actorilor. Jocul actorilor are un rol cathartic și este împovăraător pentru acestia, iar intervalul în care se desfășoară intrigă prilejuiește instituirea a ceea ce Eliade numește „timpul teatral”. Această noțiune corespunde unei evadări din timpul cotidian.

5. Rolul simbolului în creația lui Mircea Eliade

În literatura simbolul devine vector între sensuri ale unor noțiuni abstracte care denumesc uneori stări, ființe, obiecte concrete percepute ca atare prin intermediul convenției lecturii; în consecință, principiul analogiei devine paralel cu cel al transcendenței și asigură, pe lângă corespondența dintre abstract și concret, transferul temporal al unor stări percepute de om drept necesare.

Deriva din aceste considerații caracterul de esență pe care diferite experiențe umane ancestrale îl conferă simbolului și prin acesta literaturii. Iar diversitatea interpretărilor care pot fi date aceluiași simbol constituie un indiciu al fertilității sale. Numitorul comun al simbolului, așa cum acesta se manifestă în domeniul religiei sau al culturii și poeziei, este considerat de Mircea Eliade originea acestuia în preistorie. În

Tratat de istorie a religiilor el arata ca nu se poate face o distinctie între simbolurile care apar în reprezentarile religioase si cele specifice literaturii¹.

II. Cadrul fantastic al prozei lui Mircea Eliade

6. Fantasticul la Mircea Eliade între metafizic si miraculos

În categoria fantasticului filosofic se încadrează si o scriere din literatura noastră populară care i-a servit drept sursă de inspirație lui Mircea Eliade, acesta preluând parțial titlul, motivele si semnificațiile sale în unele dintre creațiile sale: basmul *Tinerete fara batrânete si viața fara de moarte*. Modul în care Eliade a transfigurat tema si motivele basmului atât în povestirea *Tinerete fara de tinerete* cât si în capitolele de început si de final ale romanului *Isabel si apele diavolului* actualizează mitul si îi confirmă validitatea ideatică, potențându-i capacitatea de semnificare într-o lumină nouă.

7. Proza fantastica în raport cu proza realista a lui Mircea Eliade

Opera lui Mircea Eliade nu poate face obiectul unei distincții nete, al unei separări fara echivoc între calificativele „realista” si „fantastica” întrucât, așa cum afirmă Petre Tutea, „Lumea se misca între sacru si profan, constatare care fundează poziția spirituală a lui Mircea Eliade”, iar Eliade „are conștiința metafizică a limitelor omului aici”¹. Simbolurile au rolul de a semnifica indiferent de specificul prozelor în care apar si puterea lor de a reverbera nu poate fi îngrădită. Cu toate acestea, există aspecte ale realului mai pregnante în unele dintre scrierile sale, iar acestea pot fi grupate cu ajutorul noțiunii de „proza realista”.

8. Spațiile tranzitorii si planul supranatural

Ezitatea are loc între posibilitatea de a alege pe de o parte concretul, imediatul, imanentul, optând astfel pentru planul Istoriei, asociat cu realul, cu delimitările cronologice stricte si cu derularea de tip determinist a evenimentelor, sau pe de alta parte transcendentul, noțiunile cu putere de semnificare dincolo de simpla lor prezență.

---

¹ Mircea Eliade, *Traité d'histoire des religions*, p. 401.

¹ Petre Tutea, *Mircea Eliade*, ediția îngrijită de Ioan Moldivan, Oradea, Biblioteca Revistei „Familia”, 1992, p. 37.

Cititorul este adesea pus într-o astfel de situație în proza lui Mircea Eliade, mai ales în cazul povestirii *Pe strada Mântuleasa* și al romanului *Nouasprezece trandafiri*.

9. Imaginarul lumii de dincolo și starea de tranzitivitate

Jocul duce spre sine însuși, fiind în același timp instrument și scop, iar evenimentele din lumea imaginarului pot conduce spre orice finalitate. Cu alte cuvinte, posibilitățile deschise de imaginar sunt practic nelimitate. În cazul operei eliadesti, pe care o putem considera prin extrapolare un vast joc de-a ascunselea, cautarea constituie în același timp instrumentul de lucru cel mai familiar personajelor, dar și scopul spre care tind fără încetare. În acest context putem considera cautarea și mijloc al fantasticului, dar și simbolul pregnant al acestei împrejurări.

10. Povestirea *Pe strada Mântuleasa* și romanul *Nouasprezece trandafiri* - chei de interpretare etică și estetică a prozei lui Mircea Eliade

Cele două creații oferă pe de o parte un model etic de receptare a operei în ansamblul său prin recursul la particularizarea unor situații existențiale al căror tipar poate fi extins la nivel de societăți umane, fiind vorba în acest caz mai ales despre povestirea *Pe strada Mântuleasa*. Pe de altă parte, aceste scrieri ne propun un tipar estetic de receptare prin agregarea faptelor la un nivel general, așa cum se întâmplă în romanul *Nouasprezece trandafiri*.

11. Personajul-mit Zaharia Farâma

Zaharia Farâma se autodefineste în proza lui Eliade *Pe strada Mântuleasa* drept un rezultat al faptului că povesteste. El există numai în măsura în care este lăsat să povestească, marea lui calitate fiind aceea de martor la toate întâmplările pe care le evocă. El este un exponent al mitului povestirii, al faptului că viața se naște la propriu prin intermediul întâmplărilor pe care le enunță el, într-un flux nesfârșit care include o substanță mereu vie: mitul. Acest erou se distinge în ansamblul operei literare a lui Eliade prin faptul că evocarile sale prilejuiesc înfruntarea a două mitologii, cea a lumii arhaice aduse în prezent de o parte dintre foștii săi elevi și cea a sistemului politic represiv instaurat în România după război.

12. Simbolistica labirintului în proza lui Mircea Eliade; Labirintul și semnificațiile sale; Definiție; Tipuri de labirint; Labirinturile cu funcție mitică și noile destinații ale labirinturilor în zilele noastre; Labirinturi cu funcție religioasă; Labirinturi destinate divertismentului; Elemente comune celor trei tipuri de labirint; Imaginea labirintului în legenda; Realizarea tehnică; Labirintul în nuvelele lui Mircea Eliade

În opera lui Mircea Eliade însuși utilizarea în nuvele a acestui element de sorginte mitologică – labirintul – este o premisă a conturării unui spațiu-timp fantastic. Aspectele din scrierile lui Eliade care trimit la motivul labirintului sunt adesea unele dintre cele mai abstracte, cum ar fi de exemplu tema unora dintre ele. Astfel, una dintre temele povestirii *Pe strada Mântuleasa* este chiar tema naratiunii, structura epică fundamentală cu dimensiuni ontologice care capătă pe măsură ce se etalează forma unei pânze de păianjen cu reveniri și întortocheri nebanuite. Din acest punct de vedere naratiunea este un spațiu al inițierii celor care îi dau curs, acceptându-i convenția, iar aici ne referim în egală măsură la cititori și la personajele care sunt rând pe rând atrase, fermecate, intrigate sau chiar indignate de firul povestirii personajului principal.

13. Simbolul sarpelui în proza fantastică a lui Mircea Eliade

Dincolo de semnificațiile conferite de diverse popoare, în proza lui Mircea Eliade și mai ales în romanul *Sarpele* acest animal își dezvăluie două dintre caracteristicile care îi sunt atribuite: cea de animal sacru, care conduce la venerarea sa de către om, respectiv cea de ființă detestabilă. Același principiu al atracției contrariilor fundamentează și existența labirinturilor, reflectare arhitecturală a dispunerii organelor omenesti, reprezentare la scară amplă a obstacolelor fatale pe care fatul trebuie să le învingă înainte de venirea pe lume. În opera literară a lui Mircea Eliade sarpele confirmă acest rol de element central, de motiv în jurul căruia gravitează personaje prinse într-o intrigă în egală măsură fascinantă și complexă.

14. Masca și semnificațiile sale în relația cu dimensiunile existentei; chip dorit versus chip detestat în povestirea *Pe strada Mântuleasa*

Masca, simbol al unei facile translatare între planul real și cel imaginar al existentei, se conturează de pildă în povestirea *Pe strada Mântuleasa* drept reflexia

modului individual, propriu lui Darvari, de percepere a figurii Marinei. Chipul ei îi apare într-o zi lui Darvari drept un chip bătrân, deși acesta este convins că vârsta iubitei lui ar trebui să fie de aproximativ douăzeci și cinci de ani. Aceste semnificații releva dimensiuni temporale și spațiale care pe de o parte evoca lumea arhetipală a mitului și pe de altă parte lumea invadată de Istorie cu efectul său devastator asupra trăirii sacralului.

15. „Timpul abolit” la Mircea Eliade și „vremea uitată” în concepția populară

Timpul abolit despre care vorbește Ieronim Thanase este aceeași „vreme uitată” în care se pierde temporar Fat-Frumos, eroul basmului popular *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte*. Din moment ce elementele caracteristice ale epocii pe care o trăiesc personajele romanului *Nouăsprezece trandafiri* trebuie să se încadreze în niste coordonate ferm stabilite și impuse cu brutalitate, arma cea mai eficientă, subtilă și fermecătoare în același timp prin însuși însușirile ei definitorii, rămâne simbolul. Conștient și convins fiind de acest lucru, Ieronim se folosește de aparența subversivă a simbolului în relația sa cu reprezentanții regimului politic și prin asta să își propună „mântuirea” sau „iluminarea” multumilor.

16. Blestemul și spaima omului arhetipal; starea de dămnare la om și animal

Predestinare malefică transmisă pe cale verbală, ursire negativă și uneori chiar urzire de evenimente nedorite în viața omului, blestemul cu consecințele sale este în cea mai mare parte a cazurilor suportat de către personajele prozei lui Mircea Eliade ca o povară. Există însă și cazuri în care blestemul are o latură dacă nu pozitivă, cel puțin mai ușor de suportat: Ieronim Thanase, în nuvela *Uniforme de general*, este cel care are de transmis o informație secretă. El este alesul pentru îndeplinirea acestei misiuni, dar statutul acesta privilegiat de detinator și transmitator al secretului include și starea de disconfort în relația cu ceilalți pentru că momentul în care el va face destainuirea este condiționat de către arhetipul mitic pe linie maternă, Generaleasa. Starea de dămnare vizează și personajele cu descendență mitico-zoomorfa: ilustrativ în această privință este cazul Sergiu Andronic, echivalentul uman al șarpelui. Iar la limita dintre uman și bestial se situează Oana, personaj complex și daruit în mod excesiv de către natura care

aminteste de centaurii specifici mitologiei romane, fiind portretizata drept o descendenta a Uriasilor.

17. Toposul fantastic eliadesc

Bucurestiul mitic, conturat nostalgic de scriitor începând din paginile *Romanului adolescentului miop*, continuând cu spatiile fabuloase schitate în *Pe strada Mântuleasa* și terminând cu evocarile din *În curte la Dionis*, delimiteaza o geografie cu semnificatie spirituala. Acestor opere li se adauga, cu semnificatiile lor simbolice, salasul tigancilor din nuvela *La tiganci*, insula din romanul *Sarpele*, Padurea Alunarului din romanul *Nouasprezece trandafiri*. Iar în nuvela *Secretul doctorului Honigberger*, de exemplu, biblioteca este un spatiu de reclusiune destinat numai privilegiatilor care au atins un anumit stadiu de dezvoltare spirituala.

18. „Teroarea istoriei” în viziunea lui Mircea Eliade; conotatiile comunismului între ludic și fantastic în proza eliadescă

Mircea Eliade definește conceptul de „teroare a istoriei” drept „experienta unui om care nu mai este religios, care nu are deci nici o speranta sa gaseasca o semnificatie ultima dramei istoriei, ci care se vede nevoit sa suporte crimele istoriei fara sa le înțeleaga rostul. (...) Dar când evenimentele istorice sunt golite de orice semnificatie transistorica și daca ele nu mai sunt ceea ce au fost pentru lumea traditionala – încercari pentru un popor sau pentru un individ – atunci avem de-a face cu ceea ce am numit eu «Teroarea istoriei»”¹. Remediul pe care omul contemporan îl are la îndemâna este indicat de scriitor în paginile aceluiași volum: „Creatia este raspunsul ce se poate da destinului, «teroarei istoriei»”².

III. Jocul în proza eliadescă și conexiunile cu unele percepții ludice contemporane

19. Opera lui Mircea Eliade dintr-o dubla perspectiva ludică

Proza lui Mircea Eliade este exponenta unei perspective ludice de nivel superior prin prisma a doua aspecte: pe de o parte prin faptul ca ilustreaza în mare masura ideologia potrivit careia teatrul, ritual ludic investit cu puteri de revelare, are capacitatea

---

¹ Mircea Eliade, *Încercarea labirintului*, p. 111.

² *Ibidem*, p. 111.

de a reitera dimensiunile mitului și de a-l readuce pe omul istoric la originile unei vieti întemeiate pe spirit, iar pe de altă parte printr-un demers auctorial care îl face pe savantul Mircea Eliade personaj în propria sa opera literară.

20. Diversele aspecte ale jocului în relația cu mitul la Mircea Eliade

Observăm că pentru fiecare dintre formele ludice din proza lui Mircea Eliade există un substrat simbolic, mitic sau arhaic pe care jocul îl revelează: încercările Dofotorului de a-și distra publicul ocazional trimit la secvențe temporale diferite, jocul de-a ascunseala și jocul de-a baba-oarba corespund simbolului cautării, obsesie perenă a lui Homo sapiens, jocul naratorial, ca și povestirea învățatorului Farâma de altfel, trimit la mitul ființei care numai prin enunțare există, arta spectacolului de teatru reiterează universul și imaginea asupra acestuia cu ajutorul unor ipostaze diferite atât ale universului cât și ale celor care îl plasmuiesc, jocul de tip monden al gajurilor trimit de fapt la simbolul blestemului ancestral și la destinul pe care un anumit personaj trebuie să îl îndeplinească, iar jocul calusarilor are ca miză ilustrarea unui ritual de inițiere. Dimensiunea cea mai amplă a jocului în opera lui Mircea Eliade este acoperită de spectacolul de teatru cu valențele sale de semnificare.

21. Funcțiile ritualice ale jocului în proza eliadescă

Procesul de anamneză, inițierea erotică, inițierea în tainele unei lumi arhaice sau revelarea destinului istoric al omului sunt câteva dintre funcțiile pe care jocul le îndeplinește în proza eliadescă. Dacă Sergiu Andronic încearcă să refacă ordinea ancestrală a lumii mitice prin apelul la stravechea lui știință, Ieronim Thanase pledează pentru noua ordine spirituală care poate fi instituită cu ajutorul spectacolului de teatru, forma superioară de agregare a ritualului.

22. Spectacolul de teatru ca dimensiune superioară a jocului și potentarea mitului

Omul prins în strânsoarea timpului istoric, neputând să se împotrivescă mersului evenimentelor prin mijloace fizice, recurge la puterea vindecătoare a creației simbolice. În acest context el constientizează funcția cathartica a spectacolului: numai prin arta pot

fi eludate efectele constrângerilor carora Istoria opresiva îl supune. Efemeritatea actului artistic perceput și chiar conceput ca act de eliberare este subliniata cu ajutorul cadrului în care adesea are loc piesa de teatru: în preajma unor case care urmeaza sa fie demolate sau, cum este cazul în nuvela *Adio*, chiar în spatele cortinei.

23. Personajul eliadesc între pragurile cunoasterii

Într-un capitol referitor la destinul romanului românesc scriitorul își exprima pe de o parte aprecierea pentru elanul pe care îl înregistreaza creatia româneasca interbelica, pe de alta parte subliniaza necesitatea conturarii unor personaje puternice, individualizate prin rolul de a impune literaturii universale „macar doua-trei personaje- mituri”¹.

Acest deziderat referitor la romanul românesc încearca sa îl împlineasca el însusi prin romanele considerate prin excelenta „trairiste”, *Huliganii* și *Întoarcerea din rai*. Conceptul de „personaj-mit” ar putea fi definit, daca ne raportam la definitia mitului drept „istorie sacra”, ca un personaj al carui comportament actualizeaza rituri arhaice, care lanseaza o prospectie a viitorului și intuieste, în vizionarismul sau, destinul cel puțin al unei generatii daca nu chiar al unei natii.

24. Elemente de perceptie contemporana asupra arhetipului idealului masculin și imaginea sa în proza lui Mircea Eliade

Avem de a face într-o mare parte dintre scrierile lui Eliade cu un personaj principal sintetic, reprezentativ, care are adesea rolul de erou întemeietor și pe care îl putem denumi conventional, prin prisma acestor atribute și facând trimitere la timpul imemorial pe care îl sugereaza demersul de regresie temporala, Fat-Frumos. Acest erou întemeietor este unul dintre simbolurile care confirma prin existenta lor devenita element de universalitate, atemporalitate și aspatialitate opinia lui Paul Ricoeur potrivit careia sensul original al simbolurilor întemeiate pe gânduri sau atitudini arhetipale nu se pierde, în pofida transformarilor carora acestea le sunt supuse¹.

Planul fantastic instituie o lume ideala construita cu ajutorul simbolurilor: pe de o parte spatii geografice, fenomene ale naturii, stari afective ale personajelor, obiecte din lumea profana investite cu puteri magice, pe de alta parte personaje mitologice și atitudini sau acte omenesti.

---

¹ Mircea Eliade, *Fragmentarium*, p. 104.

¹ Paul Ricoeur, *Despre interp retare. Eseu asupra lui Freud*, Bucuresti, Editura Trei, 1998, p. 40.

25. Disolutia jocului în societatea românească și efectele acestui fenomen asupra percepției lui Fat-Frumos

Știind că tinerii în curs de formare (cu toate aspectele complexe pe care le presupune acest proces) au nevoie de un ideal, am încercat să răspundem la o întrebare: există o legătură între rolul de personaj ideal al lui Fat-Frumos, despre a cărui existență aflăm altădată din basmele părinților sau ale bunicilor încă înainte de a ști să citim, și eroii efemeri ai jocului de-a ascunselea despre a căror existență aflăm tot înainte de a putea să șchitam literele alfabetului? Fat-Frumosul contemporan pare a fi în zilele noastre mai degrabă persoana publică a zilei decât personalitatea care se distinge prin trăsături de caracter sau un anumit comportament prilejuit de un eveniment major din viața societății.

26. O viziune contemporană ludică asupra arhetipului Fat-Frumos

Pentru a încerca să evidențiem modul în care unii tineri din anii două mii își reprezintă una dintre noțiunile fundamentale cu care operează creatorii de artă în general și literatura în particular am conceput un chestionar referitor la perceperea arhetipului idealului masculin, personajul generic Fat-Frumos. Pentru a realiza o apropiere a modului de percepere a acestui personaj ilustrativ al literaturii și al imaginarului colectiv, dar și de abordarea cinematografului de către Mircea Eliade drept artă a eliberării, una dintre întrebările pregnante ca sens în chestionar este următoarea: „Ce actor contemporan s-ar identifica, după părerea dumneavoastră, cu Fat-Frumos?”

27. Influența mediului audio-vizual asupra modului în care este perceput Fat-Frumos

Seria de nume de actori indicate de respondenții la ancheta efectuată și faptul că aceștia s-au format într-un mediu în care ideea de joc este diferită de reprezentarea pe care o aveau generațiile anterioare asupra jocului converg spre ideea că abordarea noțiunii de joc în opera lui Mircea Eliade trebuie făcută într-un mod adaptat manierei de receptare proprii tinerilor din zilele noastre. Dealtfel, o dovadă a faptului că unele scrieri ale lui Mircea Eliade pot constitui un pretext pentru generarea unor creații cu tentă ludică este și realizarea unei emisiuni de televiziune difuzată în anii nouăzeci de Televiziunea Română, un joc-concurs care se intitulează *În vizita la țiganci*.

Raspunsurile la întrebarea numarul cinci a chestionarului, respectiv „În ce situatie specifica zilelor noastre îl vedeti pe Fat-Frumos?” ilustreaza modul în care tinerii au perceput imaginea eroului exemplar vizat. Mentionam ca am redat în paranteza patrata numai câteva impresii referitoare la modul în care s-au exprimat cei chestionati, abtinându-ne în rest de la orice alta interventie:

- „în lupta cu drogurile si alcoolul”
- „într-o scena electorala”
- „Arnold Schwarzenegger în filmul *Titanic*” [nu stiu daca acest actor apare în filmul mentionat – n.a.]
- „la o conferinta (sustinerea unei conferinte)”
- „confruntându-se cu situatii de criza care ȳar putea îndeparta de fata iubita”
- „salvând un copil din fata unei masini”
- „salvând oamenii aflati în dificultate (într-un incendiu)”
- „atunci când o sa-mi întâlnesc alesul fara nici un defect” [??? – n. a.]
- „dorinta de a salva un oras de la poluare”
- „în zilele de sarbatoare specifice Brasovului si Sibiului”
- „într-o situatie de sprijinire a celor care au nevoie de ajutor”
- „în iubire” [raspuns insuficient de clar – n. a.]
- „în situatiile de iubire” [de asemenea foarte vag – n. a.]
- „într-un film regizat de Woody Allen”
- „un poet nemuritor prin operele sale”
- „ȳ-as imagina cântând din fluier între zgârie-norii din Manhattan”
- „în situatia pe care o vedem în toate filmele: el (frumos, onest, bogat) o alege pe ea (frumoasa, timida, care trebuie sa fie salvata si iubita)”
- „în postura de salvator al celor în dificultate si al omenirii de la autodistrugere”
- „fiu de bogatas, frumos, dar si inteligent, onest”
- „prinderea lui Osama Bin Laden”
- „prim ministru”
- „aducându-mi în dar o masina, cea pe care mi-o doresc eu, bineînteles”

- „conducând o masina luxoasa”
- „într-o masina bengoasa”
- „într-un BMW”
- „când salveaza oamenii”
- „când salveaza oamenii de la o tragedie”
- „salvând lumea de la dezastre naturale si provocate de oameni”
- „Fat-Frumos merge în club”
- „salvând o fata dintr-o situatie jenanta”
- „în situatia când o persoana are nevoie de ajutor”
- „când ne alegem jumatatea”.

28. Evolutia modului de receptare a lui Fat-Frumos: de la arhetipul din „basmul românesc al fiintei” la personajul postmodern al anilor 2000

Modelul eroului întemeietor de la care porneste Eliade în concretizarea unor trame ale prozei sale este privilegiatul Fat-Frumos, personaj generic cu existenta exemplara si destin încununat întotdeauna de dimensiuni supranaturale. Însa punctul sau de plecare nu este Fat-Frumosul clasic, neînfricat, învingator în toate împrejurarile, cel care este daruit la sfârșitul evolutiei sale cu viata vesnica sau cu o viata îndelungata încadrata totusi între limitele „adâncii batrâneti”, ci este un avatar *sui generis* al acestuia, scornit de creativitatea populara si înzestrat cu însusiri care îi confera o profunda aura umana, perisabila si tragica. Acest Fat-Frumos nefericit este eroul basmului *Tinerete fara batrânete si viata fara de moarte*. Spre deosebire de Fat-Frumosul arhetipal din basm, exponent al unui destin caruia nu i se poate sustrage, si spre deosebire de acelasi ideal masculin cu aparitii polimorfe în opera lui Mircea Eliade, Fat-Frumosul zilelor noastre este parte a unui spectacol ostentativ, forma efemera de manifestare a esteticului, a unei anumite categorii a esteticului asa cum ea este conceputa de tinerii care au raspuns la ancheta culturala efectuata.

29. Filiatia ludica a blestemului în nuvela *La tiganci*

Spre deosebire de copii, care dau curs pornirii firesti si inocente de a se manifesta prin joc, Gavrilesco are de ispasit o condamnare despre care vorbeste cu amaraciune în mai multe rânduri: „Pentru pacatele mele sunt profesor de pian. Zic pentru pacatele mele,

adauga încercând să zâmbească, pentru că n-am fost făcut pentru asta. Eu am o fire de artist...'¹. Cercetând semnificația comportamentului profesorului de pian și corelațiile cu jocul original de-a ascunselea care este în cele din urmă performanță și de eroul nuvelei, survine o întrebare referitoare la blestem: are el o încărcătură ludică în nuvela din moment ce arhetipul care îi corespunde în viața copiilor este joc prin excelență? Ceea ce i-a fost ursit „pentru pacatele lui” este căutarea lui Hildegard; în jocul copiilor „pedeapsa” aplicată celui în dreptul căruia se termina numărarea este de asemenea căutarea. Simbol major în cadrul jocului de-a ascunselea, căutarea constituie în același timp obiectivul jocului întrucât acțiunea pe care o presupune acest joc este, aparent paradoxal, căutarea căutării.

IV. Confluentele dintre joc și dimensiunea fantastică în proza lui Mircea Eliade

30. Substituirea de roluri drept sursă a supranaturalului

Nivelul superior al manifestării jocului în opera eliadescă – spectacolul de teatru – aproape că impune existența unui cadru fantastic de desfășurare a faptelor și mai ales de expunere a ideologiei referitoare la rolul artei spectacolului în „mântuirea maselor”. Pe de altă parte, starea cea mai pură a jocului, care își are sorginea în modul copiilor de a-și crea jucării și repere acolo unde adulții cred că nu este nimic care ar putea genera amuzamentul, este jocul de-a ascunselea. În acest joc oscilația dintre percepție și iluzie generează fantasticul prin simpla prezentă a acestor stări, dar nici rolul inocenței generate de simplitatea jocului nu este de neglijat pentru că această stare de inocență permite receptarea plină a dimensiunii fantastice. Alternarea rolurilor în acest joc copilăresc surprins de Eliade în nuvela *La țiganci* și schimbarea chiar a numelor personajelor în scrieri ca *Pe strada Mântuleasa* sunt procedee de generare a cadrului supranatural.

31. Fat-Frumosul eliadesc și omul generic eliadesc în raport cu omul istoric al zilelor noastre

Spatiul devine pentru Fat-Frumosul contemporan o dimensiune a trăirilor plină – nu neapărat și autentice în planul spiritului, așa cum sunt trăirile schitate de Mircea Eliade în opera sa realistă și cu precădere în romanele *Huliganii* și *Întoarcerea din rai*. Trăirea plină sintetizată de mult prea uzitatul „carpe diem”, slogan al economiei de

---

¹ Mircea Eliade, *La țiganci*, în volumul *La țiganci. Pe strada Mântuleasa*, p. 15.

consum care face ca orice sa se vânda, chiar si obiectele de care nu ai nevoie, conduce la limitarea dimensiunii temporale si în mod inevitabil la constientizarea de catre om a statutului sau inferior în raport cu amplele dimensiuni spirituale ale existentei. Fiind în imposibilitatea de a mai recurge – cu oarecare sanse de succes – la solutia retrairii mitului prin încercarea de a regresa temporal, omul actual se resemneaza cu statutul de prizonier al timpului sau. Privind lucrurile din acest unghi, remarcam faptul ca reprezentarea contemporana a lui Fat-Frumos, asa cum rezulta ea din raspunsurile date de tineri, este dovada faptului ca un arhetip marcat altadata strict spiritual a trecut în planul abordarilor comerciale pastrându-si majoritatea caracteristicilor fizice cu rol de semnificare. În schimb, unul dintre personajele ilustrative pentru notiunea de Fat-Frumos în proza eliadescă, Ieronim Thanase, recurge la teatru ca la o solutie de iluminare a multilor, iar dublul sau reprezentativ pentru încercarea de initiere magica, Sergiu Andronic, face acelasi gen de gest cu conotatii altruiste.

32. Convergenta prozei eliadesti cu literatura universala. Hiperbola generatoare de fantastic în proza lui Mircea Eliade si Gabriel Garcia Marquez

Proza lui Mircea Eliade se înscrie prin mesajul transmis pe linia prozei altor mari creatori de literatura fantastica ai lumii între care Gabriel Garcia Marquez se distinge ca fiind autorul unui gen aparte de fantastic, denumit de critici „realism magic”: omul are nevoie de sentimentul profund al sacrului pentru a putea supravietui într-o lume profund secularizata si în general îndepartata de semnele transcendentiei.

În opera ambilor autori lectura se face potrivit unui cod cerut de natura faptelor expuse; traseul personajelor este unul labirintic în timp si în spatiu, cadrul actiunii are mereu caracteristici ascunse care trebuie descoperite de cititor. Fiecare dintre cei doi prozatori, intentionând sa ofere un plus de arhaicitate intrigii prozei lui si, prin aceasta, semnificatiei faptelor expuse, a conferit hiperbolei un aspect care o particularizeaza.

Hiperbola ca simpla figura de stil este un element comun operei celor doi autori si este valorizata prin utilizarea ei în contexte referitoare la personaje fabuloase, mitice, specifice credintelor magico-religioase. Aceasta figura de stil serveste la caracterizarea, uneori prin intermediul câtorva trasaturi definitorii, a personajelor, asa cum este cazul în

principal al Elefantei, personaj al operei lui Marquez devorat de o lacomie fara margini, sau, în opera lui Eliade, al Oanei, stapânita de o vitalitate irezistibila manifestata nu numai prin trairea în exces a unor impulsuri fiziologice exacerbate, ci si prin exuberanta cu care participa la viata sociala obisnuita în societatea bucuresteană a secolului XX.

33. Cronotopul eliadesc generat prin joc

Adrian Marino trimite la un demers simbolic pe care îl regasim în proza lui Mircea Eliade sub forma suprapunerii coordonatelor temporale: „Intim asociata copierii este operatia *palimpsestului*, stergerea textului anterior si scrierea peste el, eliminarea si substituirea copiei printr-o alta copie, situatie nu mai putin simbolica pentru literatura.”¹ Starea simbolica despre care se vorbeste trimite la joc întrucât sensul initial al realizarii palimpsestului, stergerea înscrisului de pe pieile de capra din ratiuni economice, a fost deturnat din spirit ludic si în cheie ludica, aceasta noua forma de exprimare generând placerea de a avea acces simultan la notiuni diferite si la realitati uneori contradictorii. Maestru al încercarii de a introduce ambiguitatea în privinta perceperii planurilor temporale, mai ales în nuvele, Eliade recurge la acest procedeu pentru a se apropia de starea primordiala si pentru a contura acel illo tempore necesar trairii mitului. În povestirea *Pe strada Mântuleasa* nu putem sti cu precizie care este vârsta unora dintre personaje întrucât acestea pe de o parte ilustreaza o genealogie de natura istorica, iar pe de alta o genealogie de tip mitic, cele doua planuri temporale nefiind niciodata în deplina concordanta. Jocul este unul dintre arhetipurile fiintei întrucât jocul este universal, înnascut, atemporal si face parte din structura profunda a fiintei prin spontaneitatea cu care se manifesta. El se bazeaza în egala masura pe norma si pe improvizatie, poate avea loc si daca este constientizat de actanti si daca desfasurarea sa este ignorata atunci când actantii sunt copiii sau animalele.

Concluzii

Daca proza realista a lui Mircea Eliade are ca substanta pe de o parte fascinanta si multicolora lume indiana, iar pe de alta necesitatea existentei unei generatii românesti de elita, aceste coordonate asigurându-i originalitatea, viabilitatea si valoarea, ceea ce

---

¹ Adrian Marino, *Hermeneutica ideii de literatura*, p. 371.

considera George Calinescu a fi lipsit de profunzime în proza fantastica ar putea fi caracterul experimental al literaturii fantastice a autorului. Experimentul are loc prin raportarea imaginii despre sacru a savantului la o lume cu un grad diminuat de concretete sau chiar lipsit de aceasta, lumea imaginarului.

Într-o încercare succinta de a prezenta filiațiile fantasticului eliadesc și pe predecesorii săi în ale prozei de gen putem mentiona în evolutia fantasticului românesc nume ca Mihai Eminescu, Ion Luca Caragiale, Gala Galaction, Ion Minulescu sau Vasile Voiculescu, autori cu opere caracterizate de polisemantismul motivelor literare utilizate. Seriei scrierilor fantastice i se adauga însă și creații ale lui Mihail Sadoveanu, Gib Mihaescu sau Mateiu Caragiale, autori care au adaugat sferei fantasticului românesc motive și teme încărcate de sensuri. Specificul prozei fantastice eliadesti rezida în caracterul ilustrativ al acesteia în raport cu creația sa științifică, punerea în valoare a unor mituri românești și universale, respectiv o latura experimentală concretizată în lansarea unei provocări de natură intelectuală pentru cititorul contemporan, om supus vremurilor și terorizat de istorie.

Bibliografia utilizată pentru realizarea prezentei cercetări reunește, pe lângă autorii consacrați, clasici ai teoretizării fantasticului și ai ludicului, autori care abordează diverse elemente specifice operei eliadesti. Printre aceștia am sublinia în principal nume ca Paolo Santarcangeli, un spirit preocupat de simbolistica uneia dintre cele mai vechi forme arhitecturale generate de om – labirintul – și doi speologi, Cristian Lascu și Serban Sârbu, care au combinat în volumul *Pesteri scufundate* pasiunea pentru formațiunile carstice foarte numeroase din țara noastră și din diverse țări ale lumii cu miturile populare care le-au conferit acestora dimensiuni fantastice și chiar o aura lirică inefabilă. De asemenea, fascinat de modul în care Mircea Eliade îmbina în proza sa stravechi mituri păgâne și mituri creștine din diferite epoci de evoluție a omenirii, am optat pentru autori care au încercat să explice, de regulă în dicționare de mituri, simboluri și reprezentări ale imaginarului, aceste forme de manifestare a spiritului interogativ al omului. Am recurs pentru explicarea anumitor fenomene la operele lui Ivan Evseev, Ion Talos, Victor Kernbach, Andrei Oisteanu sau Tzvetan Todorov, fără a neglija opera științifică a lui Mircea Eliade în care savantul face referire la semnificațiile diverse ale unor simboluri, mituri sau chiar mitologii. Preferința scriitorului Mircea Eliade pentru teme și motive

incomplet cunoscute sau explicate din mitologiile popoarelor ori din fondul simbolic creștin sau precreștin este explicabilă prin faptul că orice urmă de ambiguitate este propice conturării fantasticului văzută ca ezitare. De aceea în opera sa apar trimiteri la credințe străvechi românești, cum ar fi cea referitoare la Pastele Blajinilor, practica magico-ritualică a calusarilor, dar și îmbinări între unele semnificații creștine și altele de natură științifico-fantastică, așa cum se vedește în nuvela *Tinerete fără de tinerete*, în care personajul principal, Dominic Matei, este lovit de trăsnet în noaptea simbolică a Învierii, iar această aparentă coincidență de natură temporală are drept consecință principală declanșarea unui proces de regenerare fizică și intelectuală fără precedent. Acest gen de explicații sunt date uneori și de personaje, ilustrativ fiind și cazul nuvelei *Les trois grâces*, uimitoare înlantuire de scenarii de natură științifică, mistică și politisto-politică.

Nota de originalitate a lucrării este conferită de încercarea de a realiza o conexiune între modul în care unii tineri ai vremurilor noastre percep unul dintre arhetipurile culturale cu reverberație universală – modelul masculin ideal reprezentat de Fat-Frumos – și modul în care această percepție a lor se rasfrânge asupra modului de abordare a literaturii. Chestionarul redactat pentru aflarea răspunsurilor acestor tineri la o problemă importantă a lumii noastre a fost adaptat în mod special la gusturile și preferințele lor legate de modul de petrecere a timpului liber, respectiv prin vizionarea de filme. Dar chestionarul a fost adaptat și la tematica majoră care vizează jocul în proza lui Eliade, respectiv spectacolul de teatru și cinematografia ca moduri de re-prezentare a realității în complexitatea ei.

Deschiderea spre noi orizonturi de cercetare prilejuită de abordarea acestei teme constă în identificarea unei posibilități de cercetare a mitologiei propuse de proza lui Mircea Eliade în contextul complex al societății românești contemporane, în care nevoia de mituri și mitologii se resimte tot mai acut. De aceea ne propunem în viitor să abordăm în cadrul unui studiu unele fenomene sociale și – în mod inevitabil – politice care au definit prin intermediul efectelor lor evoluția societății noastre. Finalitatea implicată a acestui studiu ar consta și în identificarea unei forme de mit sau mitologie care, în genul prozei eliadice, ar putea genera o cale de evadare de sub teroarea timpului prezent, cu provocările sale majore, în principal de natură morală.

Bibliografie

I. Opera lui Mircea Eliade

A. Opera literara

Eliade, Mircea, *Secretul doctorului Honigberger*, în volumul *Nuvele*, Bucuresti, Editura Sapiientia, 1999;

Eliade, Mircea, *Nopti la Serampore*, în volumul *Nuvele*, Bucuresti, Editura Sapiientia, 1999;

Eliade, Mircea, *Maitreyi. Noaptea de Sânziene*, Bucuresti, Editura Garamond, 1998, cuvânt înainte de Mircea Handoca ;

Eliade, Mircea, *La tiganci*, în volumul *Nuvele*, Bucuresti, Editura Sapiientia, 1999 ;

Eliade, Mircea, *Huliganii*, Bucuresti, Editura Garamond-International, în colectia *Scriitori români*;

Eliade, Mircea, *Domnisoara Christina*, Bucuresti, Editura Minerva, 1996, prefata de Sorin Alexandrescu, în colectia *Biblioteca pentru toti*;

Eliade, Mircea, *Romanul adolescentului miop*, Bucuresti, Editura Minerva, 1989, text stabilit, cuvânt înainte si tabel cronologic de Mircea Handoca ;

Eliade, Mircea, *Tinerete fara de tinerete*, în volumul *În curte la Dionis*, Bucuresti, Editura Humanitas, 2004 ;

Eliade, Mircea, *Dayan*, în volumul *Nuvele inedite*, Bucuresti, Editura Rum-Irina, 1991, editie îngrijita si cuvânt înainte de Mircea Handoca ;

Eliade, Mircea, *Pelerina*, în volumul *Nuvele inedite*, Bucuresti, Editura Rum-Irina, 1991, editie îngrijita si cuvânt înainte de Mircea Handoca ;

Eliade, Mircea, *Isabel si apele diavolului*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1990;

Eliade, Mircea, *Pe strada Mântuleasa*, în volumul *Proza fantastica*, III, Bucuresti, Editura Fundatiei Culturale Române, 1991;

Eliade, Mircea, *Noaptea de Sânziene*, Bucuresti, Editura Univers Enciclopedic, 1999;

Eliade, Mircea, *În curte la Dionis*, în volumul *Proza fantastica*, III, Bucuresti, Editura Fundatiei Culturale Române, 1991;

Eliade, Mircea, *Nouasprezece trandafiri*. Editie îngrijita si prefata de Mircea Handoca, Bucuresti, Editura Românul, 1991;

Eliade, Mircea, *India. Nopti la Serampore. Secretul doctorului Honigberger*. Prefata de Eugen Ciurtin, Bucuresti, Editura Cartex 2000, 2004.

B. Opera științifică și eseurile

- Eliade, Mircea, *Oceanografie*, București, Editura Humanitas, 1991;
- Eliade, Mircea, *India*, București, Editura Pentru Turism, 1991;
- Eliade, Mircea, *Mitul eternei reînțoarceri, arhetipuri și repetare*. Traducere de Maria Ivanescu și Cezar Ivanescu. București, Editura Univers Enciclopedic, 1999;
- Eliade, Mircea, *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, București, Editura Humanitas, 1995;
- Eliade, Mircea, *Tratat de istorie a religiilor*. Traducere de Mariana Noica, prefata de Georges Dumézil. București, Editura Humanitas, 1992;
- Eliade, Mircea, *Traité d'histoire des religions*. Préface de Georges Dumézil. Paris, Editions Payot, 2004;
- Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, vol. I-III, București, Editura Științifică, 1991;
- Eliade, Mircea, *Memorii*, volumul I, *Promisiunea echinoctiului*, București, Editura Humanitas, 1991;
- Eliade, Mircea, *Fragmentarium*, Deva, Editura Destin, 1990;
- Eliade, Mircea, *Sacral și profanul*, București, Editura Humanitas, 2007;
- Eliade, Mircea, *Fragments d'un journal*, Paris, Editions Gallimard, 1973;
- Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, București, Editura Humanitas, 1993;
- Eliade, Mircea, *Images et Symboles-Essais sur le symbolisme magico-religieux*, Paris, 1952;
- Eliade, Mircea, *Solilocvii*, București, Editura Humanitas, 2003 ;
- Eliade, Mircea, *Itinerariu spiritual. Scrieri din tinerețe, 1927*, ediție îngrijită și note de Mircea Handoca, București, Editura Humanitas, 2003 ;
- Eliade, Mircea, *Cum am gasit piatra filozofala. Scrieri din tinerețe, 1921-1925*, îngrijirea ediției și note de Mircea Handoca, București, Editura Humanitas, 1996;
- Eliade, Mircea, *50 de conferințe radiofonice 1932-1938, Mircea Eliade la Radio*. Nota asupra ediției de Andrei Dimitriu. București, Editura Humanitas, Editura Casa Radio, 2001;
- Eliade, Mircea, *Încercarea labirintului*, (Mircea Eliade interviu de Claude-Henri Rocquet). Traducere din limba franceză și note de Doina Cornea, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1990;

Eliade, Mircea, *Amintiri, I (Mansarda)*, Madrid, colectia „Destin”, 1966;

Eliade, Mircea, *Europa, Asia, America, corespondenta IP*. Editie îngrijita si cuvânt înainte de Mircea Handoca. Bucuresti, Editura Humanitas, 1999.

II. Bibliografie critica selectiva

Opere publicate în volum:

- BIBLIA sau Sfânta Scriptura.** Editie jubiliara a Sfântului Sinod, tiparita cu binecuvântarea si prefata Preafericitului Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Bucuresti, Editura Institutului Biblic si de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2001;
- Al-George, Sergiu, *Arhaic si universal. India în constiinta româneasca*, Bucuresti, Editura Universal Dalsi, 2000;
- Andrei, Al., *Valori etice în basmul fantastic românesc*, Bucuresti, Societatea Literara Relief Românesc, 1979;
- Bahtin, Mihail, *Probleme de literatura si estetica*. Traducere de Nicolae Iliescu, prefata de Marian Vasile, Bucuresti, Editura Univers, 1982;
- Balota, Nicolae, *Romanul românesc în secolul XX*, Bucuresti, Editura Univers, 1997;
- Bayard, Jean-Pierre, *Symbolique du labyrinthe. Sur le thème de l'errance*, Paris, Les Editions du Huitième Jour, 2003;
- Badarau, George, *Fantasticul în literatura*, Iasi, Institutul European, 2003;
- Bejan, Craciun, *Actualitatea sacrului*, în revista „Familia”, 1990;
- Borbely, Stefan, *Proza fantastica a lui Mircea Eliade: complexul gnostic*, Cluj-Napoca, Editura Apostrof, 2003, în colectia Ianus;
- Böhl, R. M. T., *Zum Babylonischen Ursprung des Labyrinthes*, in „Miscellanea Orientalia”, Part. Ist. Bibl., Roma, 1935;
- Bulgar, Gheorghe, *Mircea Eliade în actualitate: eruditie si arta; corespondenta*, Baia Mare, Editura Gutinul, 1991;
- Caillois, Roger, *De la basm la povestirea stiintifico-fantastica. Studiu introductiv la Antologia nuvelei fantastice*, Bucuresti, Editura Univers, 1970;
- Cassirer, Ernst, *Eseu despre om. O introducere în filosofia culturii umane*. Traducere de Constantin Cosman, Bucuresti, Editura Humanitas, 1994;
- Calinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini pâna în prezent*. Editie facsimil, Fundatia Regala pentru Literatura si Arta, Bucuresti, Editura Semne, 2003;
- Calinescu, Matei, *Despre Ioan P. Culianu si Mircea Eliade. Amintiri, lecturi, reflectii*, editia a II-a, Iasi, Editura Polirom, 2002, în colectia Plural;

Capusan Voda, Maria, *Mircea Eliade - Spectacolul magic*, Bucuresti, Editura Litera, 1991;

Chevalier, Jean; Alain Gheerbrant, *Dictionar de simboluri, (Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, numere)*, Bucuresti, Editura Artemis, 1995;

Ciopraga, Constantin, *Literatura româna între 1900 si 1918*, Bucuresti, Editura Junimea, 1970;

Cioran, Emil, *Schimbarea la fata a României*, Bucuresti, Editura Humanitas, 1991;

Cristea, Dan, *Arcadia imaginara*, Bucuresti, Editura Cartea Româneasca, 1977;

Cristea, Ligia Monica, *Poetica timpului la Mircea Eliade*, Oradea, Editura „Abaddaba”, 2003;

Crohmalniceanu, Ovid S., *Literatura româna între cele doua razboaie mondiale*, Bucuresti, Editura Universalia, 2003;

Culianu, Ioan Petru, *Secretul doctorului Eliade*, Bucuresti, Editura Nemira, 2001;

Culianu, Ioan Petru, *Mircea Eliade*. Editie revazuta si augmentata, traducere de Florin Chiritescu si Dan Petrescu, cu o scrisoare de la Mircea Eliade si o postfata de Sorin Antohi, Bucuresti, Editura Nemira, 1995 ;

Culianu, Ioan Petru, *Dialoguri întrerupte: Corespondenta Mircea Eliade-Ioan Petru Culianu*. Editie îngrijita si note de Tereza Culianu-Petrescu, prefata de Matei Calinescu (volumul cuprinde 108 scrisori din perioada 4 august 1972-14 ianuarie 1986), Iasi, Editura Polirom, 2004;

Culianu, Ioan Petru, *Calatorii în lumea de dincolo*, Bucuresti, Editura Nemira, 1994;

Culianu, Ioan Petru; Mircea Eliade, *Dictionar al religiilor*, Bucuresti, Editura Humanitas, 1993;

Danca, Wilhelm, Mircea Eliade: Definitio sacri, Iasi, Editura Ars longa, 1998;

Dubuisson, Daniel, *Mitologii ale secolului XX: Dumézil, Lévi-Strauss, Eliade*. Traducere din limba franceza de Lucian Dinescu, Iasi, Editura Polirom, 2003, în colectia Plural M;

Dumitrescu, Angela, *Asa cap, asa caciula*, culegere de snoave din judetul Olt, cu o prefata de prof. dr. doc. Mihai Pop, Craio va, Editura Scrisul Românesc, 1981;

Durand, Gilbert, *Aventurile imaginii. Imaginatia simbolica. Imaginarul*. Traducere de Muguras Constantinescu si Anisoara Bobocea, Bucuresti, Editura Nemira, 1999;

Durand, Gilbert, *Champs de l'imaginaire*, Grenoble, ELLUG, 1996;

- Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului*, Bucuresti, Editura Univers, 1977;
- Eco, Umberto, *Insula din ziua de ieri*. Traducere de Stefania Mincu si Stefan Mincu, Bucuresti, Editura Pontica, 1995;
- Evseev, Ivan, *Cuvânt-mit-simbol*, Timisoara, Editura Facla, 1983;
- Evseev, Ivan, *Dictionar de magie, demonologie si mitologie româneasca*, Timisoara, Editura Amarcord, 1997;
- Evseev, Ivan, *Dictionar de simboluri si arhetipuri culturale*, Timisoara, Editura Amarcord, 2001;
- Evseev, Ivan, *Jocurile traditionale de copii. Radacini mitico-rituale*. Timisoara, Editura Excelsior, 1994;
- Faure, Paul, *Viata de fiecare zi în Creta lui Minos*. Traducere de Em. Condurachi si Cireasa Grecescu, Bucuresti, Editura Eminescu, 1977;
- Fînaru, Sabina, *Eliade prin Eliade*, editia a doua, Bucuresti, Editura Univers, 2003, în colectia *Studii românești*;
- Foucault, Michel, *Les mots et les choses*, Paris, Editions Gallimard, 1989;
- Glodeanu, Gheorghe, *Coordonate ale imaginarului în opera lui Mircea Eliade*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001, în colectia *Discobolul*;
- Glodeanu, Gheorghe, *Dimensiuni ale romanului contemporan*, Baia Mare, Editura Gutinul, 1998;
- Glodeanu, Gheorghe, *Fantasticul în proza lui Mircea Eliade*, Baia Mare, Editura Gutinul S. R. L., 1993;
- Glodeanu, Gheorghe, *Mircea Eliade. Poetica fantasticului si morfologia romanului existential*, Bucuresti, Editura Didactica si Pedagogica, 1997;
- Gregori, Iliana, *Mircea Eliade: trei analize*, Bucuresti, Editura Fundatiei Culturale Române, 2002;
- Handoca, Mircea, cuvânt înainte la volumul lui Mircea Eliade *Romanul adolescentului miop*, Bucuresti, Editura Minerva, 1989;
- Handoca, Mircea, *Mircea Eliade*, Bucuresti, Editura Minerva, 1992;
- Handoca, Mircea, *Viata lui Mircea Eliade*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002;

- Handoca, Mircea, *Mircea Eliade: Câteva ipostaze ale unei personalitati proteice*, Bucuresti, Editura Minerva, 1992;
- Handoca, Mircea, *Mircea Eliade si corespondentii sai*, Bucuresti, Editura Minerva, 1993;
- Handoca, Mircea, *Mircea Eliade: 1907-1986. Bibliografie*, în Jurnalul literar, Bucuresti, 1997, colectia Bibliografia;
- Handoca, Mircea, *Biobibliografie*, vol. II, *Receptarea critica: 1925-1986*, Bucuresti, Jurnalul literar, 1998, colectia Bibliologica, 2;
- Handoca, Mircea, *Biobibliografie*, vol. III: 1986-1999, Bucuresti, Jurnalul literar, 1999, Bibliologica, 3;
- Handoca, Mircea, *Convorbiri cu si despre Mircea Eliade* de Mircea Handoca, Bucuresti, Editura Humanitas, 1998;
- Handoca, Mircea, *Pro Mircea Eliade*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2006;
- Hillaire, Jean-Paul, *L'univers secret du labyrinthe*, Monaco, Éditions Alphée, 2006;
- Hocke, René Gustav, *Die Welt als Labyrinth*, Hamburg, 1959;
- Huizinga, Johan, *Homo ludens. Încercare de determinare a elementului ludic al culturii*. Traducere din limba olandeza de H. R. Radian, cuvânt înainte de Gabriel Liiceanu, Bucuresti, Editura Humanitas, 1998;
- Ichim, Ofelia, *Padurea interzisa*; vol. III: *Mit si autenticitate în romanele lui Mircea Eliade*, Iasi, Editura Alfa, 2001;
- Kernbach, Victor, *Dictionar de mitologie generala*, Bucuresti, Editura Alb atos, 1983;
- Lascu, Cristian; Serban Sârbu, *Pesteri scufundate*, Bucuresti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1987;
- Lefter, Ion Bogdan, prefata volumului lui Mircea Eliade *În curte la Dionis*, Bucuresti, Editura Tana, 2005;
- Liiceanu, Gabriel, *Itinerariile unei vieti: E. M. Cioran urmat de Apocalipsa dupa Cioran. Trei zile de convorbiri – 1990*, Bucuresti, Editura Humanitas, 1995;
- Lotreanu, Ion, *Introducere în opera lui Mircea Eliade*, Bucuresti, Editura Minerva, 1980;
- Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*, Bucuresti, Editura Gramar, 1998, în colectia 100+1;
- Marino, Adrian, *Hermeneutica ideii de literatura*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1987;

Micu, Dumitru, *Literatura româna în secolul al XX-lea*, Bucuresti, Editura Fundatiei Culturale Române, 2000;

Marino, Adrian, *Hermeneutica lui Mircea Eliade*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980;

Marcus, Solomon, *Paradigme universale III. Jocul*, Pitesti, Editura Paralela 45, 2007;

Marian, Simion Florea, *Trilogia vietii*, vol. I, Bucuresti, Editura Grai si suflet. Cultura nationala, 1995;

Mazilu, Dan Horia, *O istorie a blestemului*, Iasi, Editura Polirom, 2001;

Muthu, Mircea, Maria Muthu, *Fat-Frumos si „vremea uitata”. O noua interpretare critica a basmului Tinerete fara batrânete si viata fara de moarte*. Editia a doua, revazuta si adaugita, Bucuresti, Editura Euro Press Group, 2008;

Negoitescu, Ion, *Mircea Eliade sau de la fantastic la oniric*, în volumul *Scriitori moderni*, vol. II, Bucuresti, Editura Eminescu, 1997;

Negoitescu, Ion, *Istoria literaturii române*, Bucuresti, Editura Minerva, 1991;

Nicolescu, Vasile, prefata la volumul lui Mircea Eliade *Aspecte ale mitului*, Bucuresti, Editura Univers, 1978;

Noica, Constantin, *Sentimentul românesc al ființei*, Bucuresti, Editura Humanitas, 1996;

Novaceanu, Darie, *Toamna patriarhului sau despre fictiunea realitatii si singuratatea puterii*, prefata la romanul lui Gabriel Garcia Marquez *Toamna patriarhului*. Traducere de Darie Novaceanu, Bucuresti, Editura Univers, 1979;

Paler, Ioan, *Romanul românesc interbelic*, Pitesti, Editura Paralela 45, 1998;

Papahagi, Marian, *Eros si utopie*, editia a II-a, postfata de Ion Pop, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1999;

Petrescu, Liviu, *Vârstele romanului*, Bucuresti, Editura Eminescu, 1992;

Popa, Marian, *Istoria literaturii române, de azi, pe mâine*, vol. II, Bucuresti, Fundatia Luceafarul, 2001;

Propp, V. I., *Radacinile istorice ale basmului fantastic*, Bucuresti, Editura Univers, 1973;

Reschika, Richard, *Introducere în opera lui Mircea Eliade*. Traducere de Viorica Niscov, Bucuresti, Editura Saeculum I.O., 2000;

Rasuceanu, Andreea, *Cele doua Mântulese*, Bucuresti, Editura Vremea, 2009;

Ricoeur, Paul, *Despre interpretare. Eseu asupra lui Freud*, Bucuresti, Editura Trei, 1998;

Rusti, Doina, *Dictionar de simboluri din opera lui Mircea Eliade*, editia a treia, revazuta si adaugita, Bucuresti, Editura Tritonic, 2005;

Santarcangeli, Paolo, *Cartea labirinturilor. Istoria unui mit si a unui simbol*. Traducere de Crisan Toescu, cuvânt înainte de Grigore Arbore, Bucuresti, Editura Meridiane, 1974;

Simion, Eugen, *Mircea Eliade – un spirit al amplitudinii*, Bucuresti, Editura Demiurg, 1995;

Stanescu, Gabriel, *Mircea Eliade în constiinta contemporanilor sai din exil*, Norcross, Criterion Publishing, 2001;

Talos, Ioan, *Gândirea magico-religioasa la români*, Bucuresti, Editura Enciclopedica, 2001;

Todorov, Tzvetan, *Introducere în literatura fantastica*. Traducere de Virgil Tanase, prefata de Alexandru Sincu, Bucuresti, Editura Univers, 1973;

Todorov, Tzvetan, *Teorii ale simbolului*. Traducere de Mihai Murgu, prefata de Maria Carpov, Bucuresti, Editura Univers, 1983;

Tofan, Sergiu, *Mircea Eliade. Destinul unei profetii*, Galati, Editura Alter Ego Cristian si Algorithm, 1996, în colectia Terra;

Tolcea, Marcel, *Eliade, ezotericul*, Timisoara, Editura Mirton, 2002;

Turcanu, Florin, *Mircea Eliade, prizonier al istoriei*. Traducere de Monica Anghel si Dragos Dodu, Bucuresti, Editura Humanitas, 2005;

Tutea, Petre, *Mircea Eliade*. Editie îngrijita de Ioan Moldovan, Oradea, Biblioteca Familia, 1992;

Ungureanu, Cornel, *Mircea Eliade si literatura exilului*, Bucuresti, Editura Viitorul Românesc, 1995;

Ursache, Petru, *Camera Sambô. Introducere în opera lui Mircea Eliade*, editia a doua, revazuta, Iasi, Editura Universitatii „Alexandru Ioan Cuza”, 1999;

Vartic, Ion, *Modelul si oglinda*, Bucuresti, Editura Cartea Româneasca, 1982;

Vattimo, Gianni, *Subiectul si masca. Pornind de la Nietzsche*, Constanta, Editura Pontica, 2001;

Wellek, René, Austin Warren, *Teoria literaturii*, Bucuresti, Editura pentru Literatura Universala, 1967;

Zaciu, Mircea, *Cu cartile pe masa*, Bucuresti, Editura Cartea Româneasca, 1981;

Zaciu, Mircea; Marian Papahagi; Aurel Sasu, Dictionarul esential al scriitorilor români, Bucuresti, Editura Albatros, 2000;

*** *Tinerete fara batrânete si viata fara de moarte. Basme populare românesti*, Bucuresti, Editura Minerva, 1972;

*** *Întotdeauna Orientul. Corespondenta Mircea Eliade-Stig Wikander (1948-1977)*, Iasi, Editura Polirom, 2005, în colectia Plural M;

*** *Mircea Eliade si corespondentii sai*; volumul I, literele A-E, Bucuresti, Editura Minerva, 1993;

*** *Caietele Mircea Eliade*, coordonator Ionel Buse, Craiova, Editura Universitaria, 2002;

*** *Dictionar analitic de opere literare românesti*, vol. II si III, coordonare si revizie stiintifica de Ion Pop, Cluj-Napoca, Editura Casa Cartii de Stiinta, 1999-2001;

*** *Dictionar de literatura româna*, Bucuresti, Editura Univers, 1979;

*** *Dictionarul scriitorilor români*, (vol.II, D –L), coordonat de Mircea Zaciu, Marian Papahagi si Aurel Sasu), Bucuresti, Editura Fundatiei Culturale Române, 1998;

*** *Mircea Eliade comentat de Mircea Handoca*, Bucuresti, Editura Recif, 1993;

*** *Scriitori români*, Bucuresti, Editura Stiintifica si Pedagogica, 1978;

*** *Encyclopédie des symboles*. Edition française établie sous la direction de Michel Cazenave, traduction du volume allemand *Knaurs Lexikon des Symbole*, texte traduit de l'allemand par Françoise Périgaut, Gisèle Marie et Alexandra Tondat, Paris, Librairie Générale Française, 1996;

*** *Epopoea lui Ghilgames*. Traducere de Serbanescu Virginia si Dima Alexandru, Bucuresti, Editura Mondero, 1998.

Opere publicate în periodice:

- Chaunu, Pierre, *Fascinant, Mircea Eliade*, în „Le Figaro” din 21 august 1983;
- Cioculescu, Serban, *Secretul doctorului Honigberger*, în „Revista Fundatiilor Regale”, august 1940;
- Comarnescu, Petru, *Epistemologia dragostei la Mircea Eliade*, în „România literara”, an II, 2 septembrie 1933, nr. 81;
- Dumitrescu-Busulenga, Zoe, *Istorie si mit: de la romantici la Mircea Eliade*, în „Secolul XX”, 1978, nr. 205-206 (2-3);
- Eliade, Mircea, *America vazuta de un tânar de azi*, în „Revista Fundatiilor Regale”, I, 11 iunie 1934, nr. 6, pp. 122 – 124;
- Eliade, Mircea, *Cultul matragunei în România*, în „Zalmoxis”, revista de studii religioase, vol. I-III (1938-1942), publicata sub directia lui Mircea Eliade. Editie îngrijita, studiu introductiv, note si addenda de Eugen Ciurtin; traducere de Eugen Ciurtin, Mihaela Timus si Andrei Timotin, Iasi, Editura Polirom, 2000;
- Eliade, Mircea, *Noua aristocratie legionara*, în „Vreamea”, 23 ianuarie 1938;
- Filip, Traian, *Mircea Eliade si Mihail Sebastian în corespondenta cu Petru Comarnescu*, în „Manuscriptum”, IX, 1978, nr. 4 (33), pp. 158 – 170;
- Handoca, Mircea, *Catre Mircea Eliade*, în „România literara”, 2006, nr. 31, p. 17;
- Iorgulescu, Mircea, *Viata lui Mircea Eliade*, în „22” din 6-12 ianuarie 2004, nr. 722;
- Oisteanu, Andrei, *Reminiscente mitico-rituale în folclorul copiilor*, în „Folclor literar” vol. VII, Timisoara, 1988;
- Rasuceanu, Andreea, *Pe Strada Mântuleasa la nr. 138*, în „România literara” 2010, nr. 33, pp. 10-11;
- Sulutiu, Octav, *Secretul doctorului Honigberger*, în „Familia”, iulie-august 1940.